

Wyrok z dnia 6 kwietnia 2006 r.

III UK 5/06

Okres zasadniczej służby wojskowej odbytej w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze zalicza się do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia.

Przewodniczący SSN Zbigniew Myszkowski (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Katarzyna Górska, Roman Kuczyński.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 6 kwietnia 2006 r. sprawy z odwołania Andrzeja K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. z udziałem prokuratora Prokuratury Okręgowej w Lublinie Adama Jakubiaka delegowanego do Prokuratury Apelacyjnej w Lublinie o prawo do emerytury, na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 30 sierpnia 2005 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2005 r. oddalił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w R. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Radomiu z dnia 12 sierpnia 2004 r. zmieniającego decyzję organu rentowego z dnia 15 kwietnia 2004 r. odmawiającą Andrzejowi K. przyznania prawa do emerytury, w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury poczynając od dnia 12 stycznia 2004 r.

W sprawie tej ustalono, że ubezpieczony w dniu 30 stycznia 2004 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. Do wniosku dołączył stosowną dokumentację, w tym świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Kwestię sporną w rozpoznawanej sprawie stanowiło wykonywanie przez ubezpieczonego pracy w warunkach szczególnych w okresach od dnia 20 lutego 1969 r. do dnia 5 grudnia 1979 r. w Zakładzie Transportu Samochodowego FSC S. oraz od dnia 1 września 1967 r. do dnia 30 września 1968 r. w Spółdzielni Pracy Rękodzieła Ludowego „C.” w I., a także okres pełnienia zasadniczej służby wojskowej od dnia 28 kwietnia 1965 r. do dnia 22 kwietnia 1967 r., do której wnioskodawca został powołany z Zakładu Górniczo-Metalowego „Z.” w Z., gdzie był zatrudniony na stanowisku pracy zaliczonym do stanowisk pracy w warunkach szczególnych i po odbyciu służby wojskowej powrócił do pracy w tym zakładzie także na stanowisko pracy w warunkach szczególnych. Decyzją z dnia 15 kwietnia 2004 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonemu przyznania prawa do emerytury, uznając za udowodniony jedynie okres zatrudnienia wynoszący 19 lat, 7 miesięcy i 21 dni okresów składkowych, 9 lat i 26 dni okresów opłacania składek, w tym 1 rok, 11 miesięcy i 14 dni okresów pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy nie uznał spornych okresów pracy w warunkach szczególnych w Zakładzie Transportu Samochodowego przy Fabryce Samochodów Ciężarowych w S. oraz w Spółdzielni Pracy Rękodzieła Ludowego „C.” w I., motywując to tym, że ubezpieczony był wówczas zatrudniony jako kierowca i nie przedstawił świadectw wykonywania pracy w szczególnych warunkach, a organ rentowy nie może uwzględnić tych okresów jedynie na podstawie zeznań świadków. Natomiast jako przyczynę odmowy zaliczenia ubezpieczonemu do okresu pracy w warunkach szczególnych okresu pełnienia służby wojskowej od dnia 28 kwietnia 1965 r. do dnia 22 kwietnia 1967 r., organ rentowy podał, to że w tym okresie ubezpieczony nie wykonywał pracy wymienionej w wykazie A rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm., powoływanego dalej jako rozporządzenie z 7 lutego 1983 r.).

W tak ustalonych okolicznościach faktycznych Sąd pierwszej instancji uznał, że istnieją podstawy do zaliczenia ubezpieczonemu do stażu ubezpieczeniowego okresu wykonywania pracy w warunkach szczególnych w Zakładzie Transportu Samochodowego FSC S. oraz w Spółdzielni Pracy Rękodzieła Ludowego „C.” w I., jako że wykonywał on w tych okresach zatrudnienia czynności wymienione w dziale VIII

pkt 2 wykazu A załącznika do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Odnośnie do kwestii zaliczenia jako okresu pracy w warunkach szczególnych okresu pełnienia przez ubezpieczonego zasadniczej służby wojskowej Sąd pierwszej instancji zauważył, że zgodnie z art. 125 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym (jednolity tekst: Dz.U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108, powoływanej dalej jako ustawa o powszechnym obowiązku wojskowym), obowiązującej w okresie odbywania przez ubezpieczonego tej służby oraz podjęcia zatrudnienia po jej odbyciu w zakładzie, z którego został powołany do służby - pracownikowi, który zgłosił się do pracy w terminie określonym w art. 124 ust. 1 zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy albo od ciągłości lat pracy w danym zawodzie lub służbie bądź w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień. Na nabyte uprawnienia, o których mowa w powołanym przepisie, nie mogą mieć wpływu późniejsze regulacje o innej treści. W konsekwencji Sąd Okręgowy uznał, że po doliczeniu wskazanych okresów ubezpieczony legitymuje się łącznie ogólnym okresem ubezpieczenia wynoszącym 29 lat i 8 miesięcy, w tym 15 lat, 9 miesięcy i 23 dni pracy w warunkach szczególnych. Zatem skoro w dniu 12 stycznia 2004 r. wnioskodawca ukończył 60 lat, to spełnił wszystkie przesłanki do nabycia emerytury wymienione w art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa o emeryturach i rentach).

Stanowisko takie w pełni podzielił Sąd Apelacyjny wskazując, że wszelkiego rodzaju zdarzenia oceniane pod kątem ich wpływu na prawa lub obowiązki należy badać według stanu prawnego obowiązującego w czasie ich wystąpienia, wobec czego w rozpoznawanej sprawie należało brać pod uwagę unormowania ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym. Sąd ten argumentował, że użyte w art. 125 tej ustawy wyrażenie „wszelkie uprawnienia” odnosi się nie tylko do uprawnień realizowanych w czasie stosunku pracy lub służby, ale i dalszych konsekwencji emerytalnych.

W skardze kasacyjnej organ rentowy podniósł zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, a w szczególności art. 32 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r., przez bezpodstawne wliczenie do okresu pracy w warunkach szczególnych dwuletniego okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej. W ocenie skarżącego, prawo do

świadczeń emerytalnych uzależnione jest od spełnienia wymogów określonych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS oraz w rozporządzeniu z 7 lutego 1983 r. Przepisy ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym były wiążące dla zakładu pracy, do którego ubezpieczony powrócił po odbyciu służby wojskowej, w zakresie uprawnień pracowniczych. Spełnienie przez niego regulacji tej ustawy w odniesieniu do pracodawcy nie może być traktowane jako ochrona praw nabytych w zakresie uprawnień emerytalnych. W okresie odbywania służby wojskowej ubezpieczony był zwolniony ze świadczenia pracy, posiadał w tym okresie status żołnierza, a nie status pracownika. W konsekwencji, w ocenie składającego skargę kasacyjną, nie można traktować jednostki wojskowej jako pracodawcy w rozumieniu rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., które nie przewiduje możliwości wliczenia okresu odbywania czynnej służby wojskowej do okresu wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

Ponadto skarżący przywołał orzecznictwo, zgodnie z którym okresu zasadniczej służby wojskowej nie wlicza się do okresu wykonywania pracy w warunkach szczególnych, a wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie może podlegać wykładni rozszerzającej. Dlatego skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez „wyłączenie z uznanego przez Sąd II instancji okresu pracy w warunkach szczególnych, okresu odbywania służby wojskowej”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw prawnych. Kwestię sporną w postępowaniu kasacyjnym stanowiła ocena legalności uwzględnienia przez Sądy obu instancji okresu zasadniczej służby wojskowej, odbytej przez ubezpieczonego od dnia 28 kwietnia 1965 r. do dnia 22 kwietnia 1967 r., w okresach pracy w szczególnych warunkach (dla celów emerytalnych). Zgodnie z wiążącymi Sąd Najwyższy ustaleniami faktycznymi (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), ubezpieczony został powołany do odbycia zasadniczej służby wojskowej z Zakładu Górniczo-Metalowego „Z.” w Z., w którym był zatrudniony na stanowisku pracy zaliczonym do stanowisk pracy w warunkach szczególnych i po odbyciu służby wojskowej powrócił do tego samego pracodawcy do pracy w warunkach szczególnych. W takich okolicznościach sprawy Sąd Apelacyjny trafnie ocenił uprawnienia ubezpieczonego na gruncie regulacji prawnych obowiązujących w okresie odbywania przez niego zasadniczej służby wojskowej, mając na uwadze także to, że warunki przyznania prawa do wcześniejszej emerytury

zostały utrzymane w mocy jedynie dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1948 r., będących pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach pracy lub w szczególnym charakterze, na podstawie art. 32 ustawy o emeryturach i rentach, który w ust. 2-4 stanowi, że podstawowe przesłanki nabycia tych uprawnień emerytalnych ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych.

Istota sporu sprowadza się do kwalifikacji prawnej okresu odbywania zasadniczej służby wojskowej, który przypadł w czasie trwania stosunku pracy o szczególnym charakterze, w ramach którego pracownik - powołany następnie do odbycia tej służby wojskowej świadczył pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Zasadniczo przerwę w wykonywaniu zatrudnienia w ramach stosunku pracy wywołaną odbywaniem zasadniczej służby wojskowej uznaje się za zawieszenie realizacji nadal trwającego stosunku pracy z tego względu, że w okresie odbywania tej służby nie są wykonywane zobowiązania stron stosunku pracy, ponieważ pracownik doznaje przeszkód w świadczeniu pracy z powodu odbywania zasadniczej służby wojskowej, co prowadzi do zawieszenia świadczeń pracodawcy, które na ogół są ekwiwalentami za pracę wykonaną (por. art. 80 zdanie pierwsze k.p.).

Równocześnie jednak obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona ojczyzny, a zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa (art. 85 ust. 1 i 2 Konstytucji RP). Ponadto konstytucyjna zasada demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2), zasada równości wobec prawa i zakaz dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji), wymuszają na gruncie Konstytucji, będącej najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (art. 8 Konstytucji RP), ustanawianie takich regulacji ustawowych lub dokonywanie wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które wykluczają jakiegokolwiek pokrzywdzenie obywatela z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony ojczyzny. W konsekwencji na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych okresy czynnej służby wojskowej w Wojsku Polskim lub okresy jej równorzędne są zawsze okresami składkowymi (art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach), bez potrzeby wypełnienia jakichkolwiek dalszych warunków, a w szczególności bez względu na to, czy okresy odbytej służby były poprzedzone stosunkiem pracy lub innym stosunkiem prawnym kreującym tytuł obowiązkowego ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że okres czynnej służby wojskowej jest składkowym okresem ubezpieczenia dla każdego ubezpieczonego, który odbył taką służbę.

Ponadto art. 32 ust. 3 pkt 6 ustawy o emeryturach i rentach za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa, między innymi, żołnierzy zawodowych. Wprawdzie reguła ta bezpośrednio nie odnosi się do żołnierzy, którzy odbyli czynną służbę wojskową, ale nie jest ona prawnie obojętna przy dokonywaniu wykładni przepisów regulujących szczególne uprawnienia pracowników, którzy spełnili publicznoprawny obowiązek zasadniczej służby wojskowej pod rządami przepisów ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym. Zgodnie z art. 124 ust. 1 tej ustawy, zakład pracy, który zatrudniał pracownika w chwili powołania do czynnej służby wojskowej, obowiązany był go zatrudnić na poprzednio zajmowanym stanowisku lub stanowisku równorzędnym pod względnie rodzaju pracy oraz nie niżej opłacanym, jeżeli pracownik najpóźniej w ciągu 30 dni od dnia zwolnienia z zasadniczej służby wojskowej zgłosił swój powrót do pracy. Dopiero niezachowanie tego terminu powodowało rozwiązanie stosunku pracy z mocy prawa, chyba że nastąpiło z przyczyn od pracownika niezależnych (ust. 2). Zgodnie z wyraźnym brzmieniem art. 125 tej ustawy, pracownikowi, który zgłosił się do pracy w terminie określonym w art. 124 ust. 1 zalicza się okres odbytej służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy, między innymi, w szczególnych warunkach, od których zależy nabycie tych uprawnień. Już wykładnia gramatyczna powołanych unormowań nie powinna nasuwać jakichkolwiek wątpliwości, że okres odbytej czynnej (zasadniczej) służby wojskowej przez pracownika zatrudnionego poprzednio w szczególnych warunkach pracy, który po zakończeniu tej służby zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia, traktuje się tak samo jak wykonywanie takiej pracy, a skoro okres ten podlega zaliczeniu do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień uzależnionych od ilości lat pracy w szczególnych warunkach, to uwzględnia się go także do stażu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 124 i 125 ustawy z dnia 30 stycznia 1959 r. o powszechnym obowiązku wojskowym, jednolity tekst: Dz.U. z 1963 r. Nr 20, poz. 108 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach). Taką językową wykładnię zdecydowanie wzmacniają powołane wcześniej dyrektywy (zasady) konstytucyjne uzasadniające i usprawiedliwiające traktowanie okresu zasadniczej służby wojskowej przypadającego w okresie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach zatrudnienia jako składkowego okresu pracy w szczególnych warunkach dla celów emerytalnych.

Wreszcie za przyjętą wykładnią przemawiają także regulacje szczególne dotyczące przesłanek nabycia prawa do szczególnych rodzajów emerytur: górniczej (art. 34, 35 i 38 ustawy o emeryturach i rentach) lub emerytury kolejowej (art. 40, 41 i 45 tej ustawy) przez pracowników urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r., zważywszy że powołane unormowania *expressis verbis* okresy służby wojskowej uznają za okresy zaliczalne do okresów rodzajów zatrudnienia wykonywanego w szczególnych warunkach (pracy górniczej lub zatrudnienia na kolei), wymaganych do nabycia emerytury w niższym od powszechnego wieku emerytalnym.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

=====